

TANTÁRGYI TEMATIKA
BTOMA3N05 Bevezetés a nyelvtörténetbe ea.

Tantárgy neve: Nyelvtörténet és finnugrisztika	Tantárgy Neptun kódja(i): BTMAN306, BTMAN307, BTMAN310, BTMAN505, BTMAN506, BTOMA3N05, BTOMA2N07, BTOMA5N04, BTOMA9N05, BTOMA10N03, BTOSVM5N01, BTOSVM4N08, BTOSVM1N13, BTOSVM3N10, BTOSVM2N12 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!) Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)
Tárgyfelelős (név, beosztás): Kecskés Judit egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): Kecskés Judit egyetemi docens	
Tantárgyi egység: Bevezetés a nyelvtörténetbe ea.	
Tantárgyi egység Neptun kódja: BTOMA3N05 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)	
Javasolt félév: 2Ő (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak összel, páros számúéit csak tavasszal lehet felvenni.)	Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
Óraszám/hét: BTMAN307, BTMAN310: 1, BTMAN306, BTMAN505, BTMAN506, BTOMA3N05, BTOMA2N07, BTOMA5N04, BTOMA9N05, BTOMA10N03, BTOSVM2N12, BTOSVM4N08, BTOSVM5N01, BTOSVM1N13, BTOSVM3N10: 2 (A nappali képzés heti óraszámja 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszámja a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 10 stb.)	Számonkérés módja (a/gy/k/b): BTMAN306, BTMAN307, BTMAN310, BTMAN505, BTOMA3N05, BTOMA2N07, BTOMA9N05, BTOSVM5N01, BTOSVM1N13, BTOSVM2N12: kollokvium, BTMAN506, BTOMA5N04, BTOMA10N03, BTOSVM4N08, BTOSVM3N10: gyakorlati jegy (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: BTMAN307, BTMAN310, BTMAN506, BTOMA5N04, BTOMA10N03, BTOSVM4N08, BTOSVM3N10: 2, BTMAN306, BTMAN505, BTOMA2N07, BTOMA3N05, BTOMA9N05, BTOSVM5N01, BTOSVM1N13, BTOSVM2N12: 3	Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)
Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): Az előadás célja a finnugrisztikai tanulmányok továbbépítése, és a magyar nyelvtörténeti tanulmányok (történeti hangtan, történeti morfológia, szókészlettan, történeti grammatika, jelentéstan) megalapozása. Az előadáson a hallgatók megismerhetik a nyelvtörténeti kézikönyveket, szakkönyveket, nyelvtörténeti alapfogalmakat. A nyelvtörténeti korszakolás szempontjából ismét fókuszba kerül a nyelvrokonság kérdése/problematikája/tudományos és nem tudományos felfogásai. Az alapvetéseket követi a magyar nyelvtörténet korszakolásának ismertetése, majd a korszakokhoz kötődően esik szó a nyelvi változásról. Majd a nyelvemlékeken keresztül tapasztalhatják meg a hallgatók a hangváltozásokat,	

hangjelölés–központozás–helyesírás fejlődéstörténetét. A tantárgy folyamatosan reflektál arra, hogyan szűrődik át ez a témakör a közoktatásba.

Fejlesztendő kompetenciák:

tudás: A hallgató ismeri a nyelvtörténet kutatási módszereit, alapvető fogalomkészletét. Ismeri a nyelvtörténet korszakolását, a korszakok jellemző nyelvemlékeit. A nyelvemlékeken keresztül képes rámutatni a hangváltozási tendenciákra.

képesség: Képes az egyes nyelvtörténeti korszakokra jellemző írásbeli szövegműfajok meghatározására, ismeri az egyes nyelvtörténeti korszakok központozási jegyeit, hangváltozási és hangjelölési sajátosságait.

attitűd: A nyelvtörténetet a mai nyelvhasználatig terjedő egységnek, evolutív folyamatnak látja.

autonómia és felelősség: a nyelvtörténeti kézikönyvek szakszerű használatával, nyelvemlékeinkre alapozva tanítja a köznevelésben és a közoktatásban a tananyag kapcsolódó pontjait.

Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:

1. A történeti nyelvészet a tudományok rendszerében.
2. Nyelvtörténeti kézikönyvek, szakkönyvek
3. Szinkronia és diakronia; a két szemlélet megjelenése a közoktatási tankönyvcsaládokban
4. A nyelvrokonság; a tananyag vetülete a közoktatásban
5. A magyar nyelvtörténet korszakai; a tananyag vetülete a közoktatásban
6. A nyelvi változás mibenléte. A hangváltozások mibenléte.
7. Hangjelölés–központozás–helyesírás; a tananyag vetülete a közoktatásban
8. A nyelvemlékek típusai
9. Nyelvemlékek rólunk: arab források, Nesztor-krónika, görög nyelvű szövegek, latin nyelvű krónikák
10. Nyelvemlékek nálunk: korai ómagyar kori nyelvemlékeink;
11. Kései ómagyar kori nyelvemlékeink;
12. Középmagyar kori nyelvemlékeink;
13. Újmagyar kori nyelvemlékeink;
14. Hogyan jelennek meg a nyelvemlékek a nyelvtan/irodalom tananyagban?

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K SZ

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgázhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szerezhető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetések a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell

igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

DÖMÖTÖR ADRIENNE, *Régi magyar nyelvemlékek. A kezdetektől a XVI. század végéig.* Bp., Akadémiai Kiadó, 2006.

HONTI LÁSZLÓ (főszerk.), *A nyelvrokonságról.* Tinta Kiadó. Budapest. 2010.

GYÖRFFY GYÖRGY (szerk.), *A magyarok elődeiről és a Honfoglalásról. Kortársak és krónikások híradásai.* Bp., OSIRIS KIADÓ, 2002, 77-124, 212-230.

KISS JENŐ, PUSZTAI FERENC (szerk.) *A magyar nyelvtörténet kézikönyve.* Bp., Tinta Könyvkiadó, 2018, 7-103.

É.KISS KATALIN, GERSTNER KÁROLY, HEGEDŰS ATTILA, *Kis magyar nyelvtörténet.* Piliscsaba, PPK., 2013, 3-15, 138-152.

MÁTAI MÁRIA, *Első magyar nyelvű verses imádságunk.* Bp., Universitas Könyvkiadó, 2002.

ZELLIGER ERZSÉBET, *A Tihanyi Alapítólevél.* Pannonhalma. Bencés Kiadó. 2005.

http://nyelvemlekek.oszk.hu/tud/regi_magyar_kodexek

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Fehér Krisztina, A családfamodell és következményei. *Magyar Nyelvjárások* 49, 2011. 105–128.

KECSKÉS JUDIT 2007. *Nyelvemlékelemző segédkönyv.* Miskolc.

KESZLER BORBÁLA 1995. A magyar írásjelhasználat története a XVII. század közepéig. *NytudÉrt.* 141.

KISS JENŐ, PUSZTAI FERENC (szerk.) *Magyar nyelvtörténet.* Bp., Osiris Kiadó, 2003, 101-126, 279-348, 577-609, 695-717, 779-799.

<http://nyelvemlekek.oszk.hu/tud/nyelvemlekek>,

<https://portal.nkp.hu/Search?subjectId=8#teacher-block>